

WERKELIJKHEID

HOOFDSTUK IV.

DE TIJD EN DE EEUWIGHEID.

Als wij met de werkelijkheid te maken hebben, dan blijkt dat wat vandaag werkelijkheid is morgen alleen nog maar een droom is of omgekeerd. Het is dus zo, dat de werkelijkheid een zeer betrekkelijk begrip is in de wereld waarin de mens leeft. Wil je daarentegen een beeld hebben van de werkelijkheid die onveranderlijk is, dan kom je terecht in de eeuwigheid, dus in tijdloosheid.

Nu is de moeilijkheid dat je je de tijdloosheid in verband met de tijd heel moeilijk kunt voorstellen. Ik zou u daarvoor een beeld aan de hand willen doen.

Stelt u zich een enorm park voor. Een soort super-Efteling compleet met sensatiebanen, spookhuizen en andere attracties. Dat park ligt daar altijd. Nu begint u te wandelen, maar u heeft geen kaart. U weet dus niet wat u het volgende ogenblik zult ontmoeten: een sensatiebaan, het spookhuis, de speeltuin of misschien zelfs de een of andere vijver waarin u nog kunt kantelen met uw bootje.

De manier waarop u door die tuin zult wandelen ligt geheel aan uzelf, maar de tuin is er altijd. Dat wil zeggen, er is altijd een spookhuis, altijd een speeltuin. De afwisseling voor u, omdat u zich erdoorheen beweegt, geldt voor u persoonlijk.

Nu bent u niet alleen. U bent deel van de mensheid. Misschien is er in een dergelijk park ook wel eens een rondleiding. Dan gaat er iemand vooruit en laat u de verschillende attracties achtereenvolgens proeven. Misschien komt u dan zonder het te weten een paar keer op dezelfde sensatiebaan terecht. In dat geval ervaart u tijd ofwel afwisseling in iets dat in wezen eeuwig of blijvend gelijkvormig is.

Als we dat zo gaan bekijken, dan wordt ook duidelijk waarom we altijd moeilijkheden zullen ontmoeten als we spreken over eeuwigheid. Als een mens denkt aan eeuwig, dan denkt hij aan een voortdurend verdergaande tijd. Dat is natuurlijk onzin. Als je denkt aan tijdloosheid, het werkelijk eeuwige, alle eeuwen omvattende, dan heb je juist te maken met iets dat er altijd is. In ons leven, in ons denken worden we maar al te veel geconfronteerd met allerlei verwachtingen, met denkbeelden, die maar tijdelijk zijn; die voorbijgaand van aard zijn.

Nu geef ik graag toe dat ook de geest niet in staat is om het hele park Eeuwigheid te overzien. Zeker, wij hebben een beetje meer kans dan u om hier of daar eens op een uitkijktoren te gaan staan en dan zien we een stukje verder dan u doet. Maar het is zelfs dan heel erg moeilijk te zeggen welke weg je zult inslaan, als er toevallig een kruising

van paden vlak bij is. Dus je kunt nooit met zekerheid iets voorspellen. Het is dan ook goed, meen ik, voor een ieder die in de tijd leeft om te onthouden: de toekomst is nimmer met zekerheid voorspelbaar op het ogenblik dat er een keuzemogelijkheid aanwezig is.

Om een keuze te maken, zeggen de mensen, moet je bewust weten wat je doet. Neen. U neemt elke dag misschien tienduizend kleine beslissingen. Van die beslissingen zult u er wellicht twee bewust doen; de rest neemt u instinctief als deel van een ingebouwd reactievermogen of van een gewoonte. Maar ook die gewoonten bepalen wel degelijk de volgende mogelijkheden die u zult ontmoeten. Er is dus altijd een aantal beslissingen die u neemt.

Als u die beslissingen allemaal bij elkaar neemt, dan blijkt dat de mensheid wel een gemeenschappelijk aantal reacties kent. En dan nemen we aan, dat voor het totaal van de mensheid de ontwikkeling in een bepaalde richting gaat.

Als we de werkelijkheid van vandaag bekijken, dan kunnen we zeggen: Er is een grote economische crisis. Ja, is die er wel? Eigenlijk niet. Wat er op het ogenblik gaande is, is een verbruik dat niet in overeenstemming is met hetgeen men kan produceren. Er is sprake van een nutteloos produceren op vele gebieden waardoor overproductie optreedt. Die beide samen (een onjuiste productie, een onjuiste verdeling) zijn in hoofdzaak verantwoordelijk voor de economische crisis. Dan kunnen we zeggen: Als wij dat nagaan, wat zou er dan gebeuren?

Als ik nu kijk naar het gemiddelde product van de U.S.A., dan blijkt dat in het direct produceren van wapens en aanverwante artikelen daar een werkgelegenheid is van ongeveer 37 % van het totaal aantal werksamen. Als dus de hele wereld de wapenproductie met 10 % zou terugschroeven, zou dat voor de U.S.A. (een grote leverancier) heel waarschijnlijk betekenen een terugval van werkgelegenheid van 12 tot 14 %. Want de U.S.A. levert wel veel, maar ze levert ook duur.

Voor Nederland zou men kunnen zeggen: het wegvallen van de wapenindustrie voor zover Nederland erbij betrokken is, zou een toename van de werkloosheid betekenen van 5 tot 6 % zeker. Zo kan men dat verder uitrekenen.

Maar de vraag is natuurlijk niet: Produceer ik wapens of produceer ik niets? De vraag is eigenlijk juist in deze tijd: Welk product is in deze periode dienstig voor een maximaal aantal potentiële kopers? U zult zeggen: Dat is allemaal economie. Neen, dat is geen economie. Het is gewoon gezond verstand in deze tijd.

In de eeuwigheid is er plaats voor alles. Vanaf het eerste klei-pannetje dat ooit gebruikt is tot de modernste super-pan met antiaanbaklaag en weet ik wat voor andere luxe voorzien. Een pan is een pan, zegt men. Ja, maar een pan is een pan, tenzij men er een pan van maakt. Want als je een pan maakt van de pannen die je maakt, dan krijg je panne. Dat heeft een bepaalde Nederlandse industrie kortgeleden nog bewezen. Je moet namelijk datgene maken waar de meeste mensen op dat ogenblik de meeste belangstelling voor hebben en tegen een prijs die de meesten daarvoor willen betalen. Dat is eenvoudig een regel van de productie.

Nu kun je met de wapenindustrie heel veel dingen goedkoper gaan maken voor de verbruiker. Zeker, je hebt een andere vorm van marketing nodig. Je hebt minder directe winstzekerheden en minder grootse contracten, dat weet ik wel. Maar je kunt met hetzelfde productie-apparaat heel veel artikelen maken die ook bruikbaar zijn voor de burger. Al is het alleen maar dat je fietsen of rolschaatsen gaat maken. Dan zegt men: Die worden al geproduceerd. Daar zijn varianten op te bedenken.

Dus als wij kijken naar de crisis in deze tijd, dan is ze eigenlijk helemaal geen kwestie van een onvermijdelijk economisch gebeuren ook al doet men alsof. Het is gewoon een kwestie van zich niet tijdig aanpassen aan de werkelijke behoefte en de productiemogelijkheden die er in de toekomst zullen zijn. Men heeft dus een verkeerde keuze gemaakt. Men had naar het pretpark kunnen gaan, maar men is terecht gekomen in het spookhuis.

Dan hoor ik heel veel mensen al zeggen: Ja, maar wij moeten toch zus en wij moeten toch zo doen. Goed. Ik ben het volledig met hen eens. Iedereen kan daarover debatteren zoals hij wil. Maar je moet toch, juist omdat in de eeuwigheid alle feiten vastliggen, rekening houden met het feit dat je door een bewuste keuze en dus ook de daarbij passende inspanning (de wegen transporteren je niet, je moet zelf lopen) terecht kunt komen op elk punt waar je naartoe wilt. Als je tussen twee mogelijkheden staat en je zegt: dat kost mij zoveel inspanning, dan kom je ergens terecht waar je niet wilt zijn. En dat is in feite wat er is gebeurd met uw hele economie.

Het is hetzelfde wat er in Polen is gebeurd. De opstand in Polen is een symptoom dat we overal en in alle tijden kunnen terugvinden. Er is niet zoveel verschil tussen de beweegredenen van een Walesa en van een Spartacus (slavenopstand in Rome). In beide gevallen voelt men zich misbruikt. Men wil zich afzetten tegen degenen die het misbruik ook feitelijk maken. Men gaat echter veel verder dan men redelijk gezien in de maatschappij waarin men leeft zou kunnen gaan. Men schept daardoor problemen die alleen gewelddadig nog zijn op te lossen. Aan het geweld zijn we nog niet toe, maar als ze even verder gaan in Polen, dan krijgen we dat ook.

Het zijn dus dingen, die je bij een beschouwing van de werkelijkheid waarin je leeft, kunt zien. Maar als je alleen maar kijkt naar de werkelijkheid, dan kom je weer in heel rare perikelen terecht. Ik heb ook daarvoor een aardig voorbeeld:

De kerk van Rome heeft, naar men zegt, de ogen altijd op de eeuwigheid gericht. Kijk, Rome is nu al bezig om zich voor te stellen hoe de kerk haar macht, haar invloed (dat is in feite de sfeer waarin zij zich beweegt) zou kunnen behouden, wanneer de huidige ontkerkelijking voortgaat. Want het is geen werkelijk déconfessionaliseren, het is alleen een loskomen van de onfeilbaarheid van een bepaalde kerk of van een bepaalde leer. Dat kun je alleen opvangen, zo zegt men, door enerzijds een strengere discipline in te voeren en anderzijds gelijktijdig veel grootmoediger te zijn. Daarmee zijn we dan terecht gekomen in de techniek die in de kerk van Rome vooral is gepropageerd door Ignatius van Loyola. Op deze manier is die kerk bezig om vooruit te lopen op de mogelijkheden die het heden bevat.

De werkelijkheid van Rome is echter niet dat Rome over 200 jaar in moeilijkheden komt. De werkelijkheid van Rome is dat de leer, zoals die door Rome wordt uitgedragen en het gezag dat Rome voor zich op-eist op dit ogenblik voor de mensen niet te tolereren zijn in vele gevallen. En dat men door een schijn-tolerantie ten aanzien van randverschijnselen daarin geen verandering kan brengen, ook niet door de kerk te veranderen in een soort sociaal instituut.

Dan zou men zeggen: In de eeuwigheid blijft de waarheid de waarheid. Inderdaad. Wat waar is, is deel van het geheel; dat kan nooit veranderen. Maar het standpunt vanwaaruit men die waarheid beziet, wijzigt zich voortdurend. Want in de tijd verandert het standpunt voortdurend, jouw standpunt.

Als de hele mensheid een soort geleide toer aan het maken is door het enorme park Eeuwigheid, dan is het duidelijk dat alle waarheden die

zich daarin bevinden steeds weer een andere aanblik bieden. Het ene ogenblik verschrikkelijk; het volgende ogenblik misschien hemels. En weten hoe de anderen jou zien zou voor zo'n instelling betekenen dat men zich aanpast aan die visie en inspeelt op de waarde welke die visie op dat ogenblik heeft.

Het is natuurlijk moeilijk om een werkelijkheidsbeeld te ontwerpen dat voor iedereen aanvaardbaar is. Als je de mensen hoort praten, dan hoor je de een zeggen: In de bijbel staat uitdrukkelijk dit en dat. De ander moppert al even verward: Maar ik vind het zus en zo. Het gaat er toch niet om wat je vindt of hoe je het interpreteert. Het gaat erom wat het is. De werkelijkheid is gebaseerd op de feiten die aanwezig zijn plus de erkenningen die in mij bestaan en eventueel de geestelijke visie waardoor mijn keuze op het ogenblik dat ik links of rechts kan gaan mede zal worden bepaald. Als je dat nu maar in de gaten houdt, kom je verder. De meeste mensen weten het wel, maar ze doen het niet. Een aardig voorbeeld daarvan vindt u in uw eigen omgeving.

Iedereen is er langzaam maar zeker achter gekomen dat het apparaat dat de Nederlandse staat heeft opgebouwd voor sociale structuur, sociale zorg zo topzwaar is dat de lasten daarvan niet meer zijn op te brengen. En wat roept nu iedereen uit? Wij zijn het ermee eens, er moet bezuinigd worden. Dat zien wij wel in, maar niet bij ons. Wij willen recht door. Wat is het resultaat? Dat u nergens terecht komt, want iedereen wil een andere kant uit.

Een ander voorbeeld: Men heeft gezegd: Inspraak is belangrijk. Toen zijn steeds meer mensen gaan denken: inspraak betekent, dat ik iets te zeggen heb. Niet: dat ik ook mag zeggen wat ik denk. Neen, dat ik wat te zeggen heb. Met andere woorden: ze hebben het begrip 'inspraak' met gezag verward. Dit betekent dat, als die inspraak niet wordt gehonoreerd, d.w.z. dat ze geen gelijk krijgen, ze boos worden en in verzet komen tegen maatregelen die eigenlijk ook voor henzelf goed zouden zijn.

Als u dat ziet, dan moet het u toch duidelijk worden dat de mens hier een volkomen verkeerd concept heeft van de werkelijkheid. Dat hij denkt: ik kan mij daaraan onttrekken. Maar dat kun je niet. Je kunt wel in de werkelijkheid verschillende richtingen inslaan. En als je niet alleen kunt gaan en je kunt het alleen samen met anderen doen, dan moet je de anderen ervan overtuigen dat ze een bepaalde weg moeten inslaan. Als ze dat niet willen, dan kun je beter met de anderen meegaan - tegen beter weten in desnoods - dan blijven staan. Want als je blijft staan, dan ontstaat er een toestand die men een psychische stasis zou kunnen noemen.

Het is een toestand waarin geen verdere ontwikkeling meer plaats heeft, waarin het bewustzijn zich niet verder ontplooit. Het is een toestand waarin zuiver stoffelijk gezien het gebeuren steeds meer langs je heen begint te gaan. Je hebt nergens meer deel aan; je bent geïsoleerd. Maar als je geïsoleerd bent en je kiest die positie voor jezelf, dan heb je jezelf afgesneden van al datgene wat het leven interessant maakt, wat aan het leven ook in menselijke vorm zijn waarde en betekenis geeft.

Als ik dat nu vertel over een duistere wereld, dan knikt u onmiddellijk allemaal instemmend en welwillend: Ja, het is verschrikkelijk. Die mensen willen de waarheid omtrent zichzelf niet erkennen en daarom vluchten ze weg in dat schijn-duister en kwellen zichzelf voortdurend met pogingen om aan de waarheid te ontkomen.

Wat doet u op aarde? Probeert u ook niet steeds weer aan de knellende feiten van de werkelijkheid te ontkomen? Laat mij eens even infor-

meren. Bent u in staat om ook buitenlandse dagbladen te lezen of de nieuwsberichten te volgen? Doet u dat wel eens? Is het u dan misschien opgevallen dat de grootse en edelmoedige hulp die mede dank zij vrachtrijders Nederland heeft verleend aan Polen en nog steeds verleend via het Rode Kruis en andere instanties nergens in het buitenland enige weerklank of betekenis hebben? Die hulp wordt gewoon niet genoemd. Waarom niet? Omdat het er niet om gaat dat Polen wordt geholpen, maar dat wij Polen helpen bij al diegenen die helpen. Als u zich dat realiseert, dan ziet u het geval een beetje anders.

Dat gaat met zoveel van die zaken. Wij zorgen voor een ontwikkelingsland. Maar zolang het 'wij' is, wij doen dat, dan houden wij er geen rekening mee wat er elders gebeurt. Dan is er geen sprake van een samenwerking. Dat wil zeggen, dat je - al schijn je misschien tijdelijk iets goeds tot stand te brengen - in feite elkaar voortdurend tegenwerkt.

Er zullen mensen zeggen: Dat is dwaasheid. Neen, dat is geen dwaasheid. Wij hebben heel vaak gezien hoe dergelijke situaties zich in de tijd uitwerken. Als u zich nog eens te binnen wilt brengen hoe het is gegaan met de pogingen tot kerstening van Afrika, dan herinnert u zich hoe werkelijk opofferende mensen ten koste van hun leven en gezondheid de binnenlanden zijn ingetrokken om daar met de bijbel in de hand de mensen een nieuwe zaligheid te verkondigen. Maar dat konden ze natuurlijk niet voor eigen rekening doen, dus moesten ze gefinancierd worden. Degenen die hen financierden wilden zeker zijn dat hun belegging winst afwierp. Dientengevolge stuurden zij soldaten. De soldaten vonden het gedrag van de negers niet christelijk genoeg. Zij wachtten niet tot ze waren bekeerd, maar schoten meteen.

In de eeuwigheid was er een mogelijkheid tot bekering. Maar dan was er veel meer tijd en waren er veel meer offers nodig geweest. Er was een mogelijkheid tot directe exploitatie, maar de enige die ooit daarvan met goed gevolg gebruik heeft gemaakt is een zekere Albert geweest, koning van België.

Er waren dus heel veel mogelijkheden, maar niemand heeft het aangedurfd een directe keuze te doen. Zelfs Engeland niet. Zelfs Duitsland niet. Ieder heeft altijd geprobeerd om aan de ene kant het goede, het kerstenende element op de voorgrond te schuiven en aan de andere kant winst te maken. Weet u wat het resultaat is? Dat nu een groot gedeelte van Afrika in feite de vijand is van de blanke wereld, van het blanke denken, van het blanke geloof, ook al doen ze anders.

Men heeft dus verkeerde paden gekozen. Misschien is dat verkeerde kiezen van paden en daardoor het in de tijd fouten maken wel voortgekomen uit een onvolledig begrip voor wat eeuwigheid betekent.

Eeuwigheid betekent, dat alles er altijd is en dus altijd, als je je wilt inspannen, bereikbaar zal zijn. Maar het betekent tevens dat je al datgene wat je niet wilt, zoudt kunnen vermijden, indien je bereid zoudt zijn om daarvoor voldoende inspanning op te brengen.

De werkelijkheid waarin de mensen leven is eigenlijk de schuld van de mensen zelf. Als u in Nederland te klagen heeft over uw regering - u heeft die zelf gekozen. Die keuze ligt niet alleen nu vast, maar we kunnen haar al terugvolgen tot de eerste overwinning van Alkmaar, de opheffing van het beleg van Leiden. Toen heeft u al allerlei keuzen gedaan die niet realistisch maar principieel waren. Nu heeft u zichzelf aangepreft dat u zeer principieel bent geweest en bent gebleven. In feite bent u alleen principieel, als de principes niet te kostbaar zijn. Daar ligt uw fout en daardoor bent u steeds afgeweken van de juiste weg. Dat kan ik voor elk land precies zo stellen.

Als Engeland zijn meerwaardigheidsgevoel niet had laten spreken in het Imperium, dan was er nu nog veel meer van dat Imperium over geweest. Als Nederlanders niet hadden gedacht dat Nederland moet worden verheerlijkt als een bijzonder land, dan waren er misschien niet zoveel Surinamers naar Nederland gekomen. Dus de oorzaak ligt wel heel ver in het verleden.

Wanneer wij weten dat wij in de eeuwigheid alles kunnen bereiken, dan is het ook veel gemakkelijker om te zien wat we kunnen doen. Dan zegt men: Dat is niet principieel, dat is pragmatisch. Een zeker pragmatisme is noodzakelijk, wanneer je leeft in de tijd. Je kunt je keuze niet laten bepalen door de stelling dat je terecht wilt komen in de carroussel. Je kunt het alleen bepalen door de vraag: wat je op dit ogenblik kunt bereiken en wat je kunt vermijden. Dat betekent, dat op elk ogenblik waar een pad ook maar een mogelijke splitsing toont er een beslissing nodig is die niets te maken heeft met het hoofddoel, maar voornamelijk te maken heeft met de bestaande mogelijkheden. Het tweede Kabinet Den Uyl bewijst dat ook.

Als wij zien wat de voorstander van gelijkheid van rechten en inkomsten op het ogenblik moet doen en tot zijn eer gezegd ook doet om de ongelijkheid enigszins te helpen bevorderen, dan moeten we zeggen: Die man is eigenlijk niet principieel, maar hij gaat in ieder geval uit van de noodzaken. Dat wil niet zeggen, dat hij daardoor misschien minder principieel is.

Maar hoe bent u dan? Hoe leeft u? Hoe verandert u uw zienswijze en oordeel niet van dag tot dag, van maand tot maand? U laat zich daarbij leiden door iets wat u ziet als een principe of als een zekerheid. Maar is het dat wel? Als u uitgaat van een denkbeeld en u kijkt niet naar de feiten, dan komt u altijd verkeerd terecht. Dan loopt u heel vaak in een kringetje rond.

Stel u voor dat u hier in Den Haag bent en u moet van hier naar Delft. U zegt: Dat wil ik wel, maar ik ben links ingesteld, dus ik buig steeds links af. Weet u waar u dan terecht komt? Zwemmende in de Noordzee. Hoe u ook begint. Als u alleen rechts wilt gaan, precies hetzelfde, alleen eindigt u op een andere plaats. In beide gevallen wordt het zwemmen of verzuipen. Maar als u zich oriënteert en zegt: In ieder geval begin ik nu die kant uit te gaan, dan zult u soms links soms rechts moeten gaan en u zult in het eind uw bestemming kunnen bereiken, maar nimmer in een rechte lijn.

Dit is nu wat u voor ogen moet houden: de eeuwigheid omvat alle dingen en omvat ze in wezen gelijktijdig. Voor u is de tijd die u nodig heeft om iets te bereiken afhankelijk van de afstand die binnen dit geheel ligt tussen uw huidig besef en het doel dat u wenst te verwezenlijken.

Maar er is meer. U zult daarbij een algemene richting moeten kiezen en toch steeds moeten opletten wat de weg vóór u aan hinderpalen of attracties en meevallers biedt. Het werkelijkheidsbesef kan niet alleen bestaan uit idealen. Wie denkt dat dat waar is, die kijkt maar eens hoe christelijk de mensen hun naasten behandelen. Dat is vaak om te grienen. In naam van de God van liefde, van genade, van vergeving en van redding veroordelen ze iedereen tot het eeuwige vuur, tenzij men doet wat zij zeggen. Wat dat betreft zien we dat ook in andere landen.

Denk maar aan de ayatollah's. Die mensen zijn het volledig eens. De profeet heeft de enige ware weg gebracht: de weg voor de redding van de mensheid. Die weg moet iedereen gaan. De profeet heeft ons geleerd dat we rechtvaardig moeten zijn. En als iemand die weg niet gaat, dan zou hij een ander daarvan kunnen afbrengen, dus maak je hem af. Gek? Zo gek is dat niet. U weet, dat Khoumeiny al meer slachtoffers heeft

gemaakt in een betrekkelijk kort bewind dan de Sjah in een veel langer bewind en vaak op verschrikkelijke wijze.

Als wij ons realiseren waarmee we bezig zijn, dan mogen we wel degelijk een doel voor ogen hebben. Maar wij mogen niet bepalen dat wij langs deze weg zeker dat doel bereiken. De weg is niet recht. Ook niet de weg naar de eeuwige zaligheid en naar het Walhalla. Zelfs als Jezus de weg en de waarheid is, dan nog is dat een weg die vele bochten vertoont en die je soms schijnbaar terugvoert op je schreden, maar net een beetje anders.

Pas als je dat gaat begrijpen, zul je in staat zijn de werkelijkheid te aanvaarden zoals ze is. Niet als een mooi droombeeld maar als een geringe verandering van standpunt, geringe veranderingen van noodzaken en behoeften waaraan je je bij voortduring en bewust hebt aan te passen om zo tenslotte, misschien via vele verrassingen, te komen daar waar je wilt zijn. Eén eindpunt is u althans in dit leven beschoren waarvan u zeker kunt zijn: de dood.

Als je denkt dat de dood een eindpunt is, dan heb je het lelijk mis. De dood is niets anders dan een ogenblik stilstaan en ontwaken, opeens de paden anders zien, dan verder gaan en weer kiezen. Maar kies dan volgens de werkelijkheid die je bent, niet volgens de droom waaraan je je vastklampt om aan de eigen werkelijkheid te ontsnappen.

x Wat is eigenlijk een droom?

-- Een droom is datgene wat wel bestaat maar dat niet binnen ons bereik ligt, althans in de zin waarin ik dit woord zoëven gebruikte. Voor heel veel mensen is de droom daarnaast een erkenning van datgene wat nu nog niet waar is of niet meer waar is waardoor ze tijdelijk leven in een beeld dat niet werkelijkheid is, maar dat wel deel uitmaakt van de eeuwigheid.

x Leven de mensen niet voortdurend in een droom?

-- Als ik eerlijk moet zijn: ik schat, dat ongeveer 80 tot 90 % van de mensen voortdurend droomt en zo nu en dan wakker schrikkend onmiddellijk terugvlucht in de droom, omdat de mensen meestal niet geneigd zijn de feiten te zien zoals ze zijn, niet bereid zijn om te reageren zoals ze voelen dat ze zouden moeten reageren en daardoor een verontschuldiging proberen te vinden die in de werkelijkheid niet voor hen bestaat.

Ik hoop, dat ik in dit onderwerp in ieder geval de punten eeuwigheid en tijd op de juiste manier heb geëtaleerd zodat u het verschil tussen deze beide wat beter begrijpt en dat u daarnaast ook begrijpt wat de betekenis is van de tijd.

De tijd is ons gaan door de eeuwigheid en daardoor het enige waarop wij enige invloed kunnen uitoefenen.

HET OCCULTE EN DE EEUWIGHEID.

Wat hangt het meest met de eeuwigheid samen? Ik zou zeggen het occulte. Want wat is het meest duistere voor de mens? De eeuwigheid. Dus laten we beginnen met ons af te vragen hoe het zit met de tijd. Want om de eeuwigheid te begrijpen moet je eerst de tijd hebben.

Er zijn mensen, die zoals het heet, schouwen in de toekomst. Kennelijk is dit een gebruik dat in de moderne tijd toeneemt. Als je in de toekomst kijkt, dan kijk je naar iets wat er nog niet is, voor jou. Daarom weet je ook niet of het waar wordt. Als het waar wordt, dan weet je pas dat je er verkeerd op hebt gereageerd. Hoe komt dat?

Als wij ons de tijd voorstellen als een lijn waarlangs wij ons in een vast tempo voortbewegen en we zouden zo nu en dan geestelijk een huppelsprong kunnen maken, dan zouden we een eind vooruit staan in de tijd. We zouden daar dan dingen kunnen zien die voor ons nog niet waar zijn; die niet tot de werkelijkheid behoren. Maar op het ogenblik dat wij ze waarnemen weten we niet hoe wij daar gekomen zijn, want wij hebben het tussenliggende overgesprongen.

Als u nu de eeuwigheid ziet als het geheel van die lijn of van een heel stelsel lijnen, dan is duidelijk dat er hier of daar wel eens een aftakking kan zijn. Dan bent u recht vooruit gesprongen terwijl iedereen afslaat. Dan heeft u het net niet helemaal goed. Daarom is het dus niet verstandig om te zeggen: Elk beeld, dat ik in de toekomst zie, wordt onvermijdelijk precies zo en in elk detail waar.

Aan de andere kant moet je natuurlijk toegeven dat het mogelijk is om in het algemeen bepaalde dingen vooruit te zien. Dat is ook weer begrijpelijk. Een afbuiging gaat nooit onder een hoek van 90 graden. Wanneer de scherpste afbuiging van de tijdlijn die wij volgen wordt gezien, dan ligt die tussen de 35 en 40 %. De gemiddelde afwijking bedraagt niet meer dan 7 of 8 graden. Dan betekent dat, als je niet te ver vooruit springt, je nog omstandigheden ziet die bijna juist zijn voor elke weg die men zou kunnen volgen. Op die manier kijken wij dan in de toekomst.

Ik doe het ook wel eens. Dan vraag ik mij altijd af, of ik ooit gelijk zal krijgen. Als ik probeer langs die tijdlijn vooruit te gaan, dan zijn er zo van die momenten dat ik denk: dat moet toch werkelijk wel iets bijzonders zijn.

Ik zie b.v. een conferentie. Dat zal wel mei zijn, want ik zie groene blaadjes, kwinkelerende vogels. Ik zie een buitengoed, waarschijnlijk een oud paleis waar een aantal deftige heren een overeenkomst sluiten waar niemand ooit aan gedacht heeft. Een overeenkomst die overigens voor Europa als geheel inclusief het Oostblok nogal gunstig is. Zal dat waar worden?

Punt 1. het behoeft niet dat paleis te zijn. Er zijn tenminste zes andere mogelijkheden.

Punt 2. de personen bij die samenkomst hoeven niet allen de personen te zijn die ik zie. Want als ze van de rechte weg afgaan - een staatsman is tegenwoordig zo vermoord, een generaal wordt ontvoerd. Tegenwoordig ben je zelfs als hoge ome niet zeker meer. Als je dus alles samenvat, blijft er één ding over: het is zeer waarschijnlijk dat er in de lente een bespreking voor een nieuwe overeenkomst plaatsvindt waardoor iets in de situatie en vooral in de spanningen Oost-West verandert, zeker ten aanzien van West-Europa. Dan heb ik vooruit gekeken in de tijd.

Hoe groot is nu de kans dat ik het mis heb? Wel, ik ben uitgegaan van een rechte ontwikkeling van wat er op dit moment bestaat. De afwijking die ik meen te mogen verwachten aan beide kanten is niet meer dan 7 gr. En aangezien het maar 3 maanden verder ligt, zou bij die afwijking de zaak nog wel goed zijn. Maar stel, dat er iets gebeurt waardoor die afwijking 30 gr. wordt. Dan klopt het niet meer.

Ik weet niet, of u ook niet wel eens in de toekomst kijkt. Ik bedoel niet met het gebruikelijke pessimisme. Het is bijna of ze Wim Kan perodiëren: 'Het was me een jaartje wel'. Nu kijken de mensen heel somber en zeggen: Dat wordt me een jaartje wel. Dus tussen zijn en worden ligt een klein verschil tussen het optimisme van het gaat beter en het pessimisme van het gaat slechter.

Als u probeert in de toekomst te kijken, waar denkt u dan aan? Dat is een heel belangrijk punt. Want om dat sprongetje in de tijd te maken moet je weten wat je bent. Dan moet je ook weten wat jouw stuwkracht is. Je kunt namelijk heel moeilijk in de toekomst gaan kijken om een hoekje.

Er is een militair geweest in mijn tijd die zei: Het zou gemakkelijk zijn, als we een geweer hadden dat om het hoekje kon schieten. Dat kan niet, omdat dan de kogel met een dergelijke versnelling de loop zou doen springen. (Er is een geweer dat om een hoekje kan schieten. Dat is een geweer waarvan de loop haaks op de kolf staat die is verlengd. Het nadeel is, dat je moet visieren via een spiegeltje dat erop zit. Het geweer is gemaakt door een Franse geweermaker in Louisiana: Flaubert of Joubert.)

Wij kunnen niet de afbuiging nemen. Laten we dat goed onthouden. Wanneer wij in de toekomst kijken, dan gaan wij uit van een rechtlijnig vervolg van wat er nu aan de hand is. Om dat te kunnen doen, moeten wij geconcentreerd zijn op één punt dat in de toekomst mogelijk is. Dan kunnen we zien of het waar is. Maar we kunnen nooit zeggen: wij gaan even kijken hoe ziet het eruit.

Bijvoorbeeld: Wij gaan eens kijken hoe de gezondheid van Van Agt ervoor staat over 6 maanden. Maar dan loopt het tegen de Tour en zal hij wel gezond zijn.

Je moet dus een ontwikkeling hebben die je zeer waarschijnlijk acht. Stel je die voor en probeer dan de hele wereld uit te sluiten. Dan ontstaat er een droombeeld. Je hebt een sprongetje in de tijd gemaakt. Maar zou dat sprongetje in de tijd mogelijk zijn, als er geen eeuwigheid was? Dat is ook nog een vraag.

De eeuwigheid is voor sommige mensen kort. Mensen moeten soms een eeuwigheid wachten op de tram of op een taxi. Dus voor hen is de eeuwigheid kort, maar voor ons is ze onoverzienbaar. Er kan geen tijd zijn, als er niet iets is waarin die tijd of die mogelijkheid van tijd zich beweegt. Dus moeten we zeggen: Eeuwigheid is datgene wat alle tijd omvat.

Hoe kan tijd omvat worden als eeuwigheid op zichzelf niet iets is, al is het maar een spiraal, waardoor binnen een bepaald terrein het geheel zich a.h.w. kan voltrekken? Je kunt namelijk niet onbegrensd stellen dat het werkelijk is. Want ons bevattingsvermogen als mens en ook als geest (wij moeten niet opscheppen dat wij zoveel beter zijn) is beperkt door ons voorstellingsvermogen en door ons vermogen om af te lezen wat er is. En dat betekent dat eeuwigheid een begrensd geheel vormt, maar wel alle tijd omvat.

Als je droomt, dan droom je vaak over het verleden of over de toekomst. Waarom komen die dromen soms uit? Dat kunnen we alleen verklaren, indien het uitkomen van die dromen is gebaseerd op de rechtlijnigheid ten aanzien van hetgeen wij zijn. Wij kunnen namelijk in elke richting dromen. Dromen we over het verleden, dan kunnen we over het echte verleden dromen,

maar ook over elke variant die daarvan denkbaar is.

Zo is het bij dromen over de toekomst ook. Daarom is ongeveer één op de 50 à 60 dromen die je hebt (je hebt er vaak 2, 3, 4 per nacht; je weet het wel niet anders word je elke morgen weer wakker met een nachtmerrie) die werkelijk de toekomst of het verleden bevat. De enige moeilijkheid is, dat wij als mens niet zo gemakkelijk in staat zijn om uit te maken wat nu werkelijkheid is en wat illusie. Daar moeten we dan een trucje op vinden. Wij gaan uit van het volgende standpunt:

Als ik droom over het verleden, dan moet er iets zijn overgebleven van het verleden dat ik nu nog niet bewust ken. Kan ik dat terugvinden, dan zal de droom zeer waarschijnlijk eveneens terugvallen op dat verleden en de werkelijkheid.

Bijvoorbeeld: u droomt dat u zich in een stadje bevindt waar u nog nooit bent geweest. Daar staat een standbeeld van een man waarvan u nog nooit heeft gehoord. Toevallig hoort u dat dat stadje bestaat. U vraagt na en werkelijk daar staat het standbeeld. Dan is alles wat u in het verleden over dat stadje heeft gedroomd waarschijnlijk waar of bij benadering waar.

Nu gaan we het andersom doen. We gaan naar de toekomst. Dat is moeilijker te controleren. In die toekomstdroom zal altijd wel iets zitten dat nu al bestaat. En dat wat bestaat, kan wel eens onbekend zijn of er anders uitzien dan we het nu menen te kennen. Dan moeten we nagaan of dat klopt.

Als u droomt van de toekomst en u ziet wederom een standbeeld en u ziet dat het standbeeld een gebroken degen heeft, dan gaat u kijken naar dat standbeeld. Is de degen nu zwaar verroest of zwaar uitgeslagen, dan is de kans groot dat die inderdaad breekt. Dan nemen we aan dat dat beeld dicht bij de werkelijkheid staat. Maar heeft het standbeeld geen degen, dan zegt u: Ik heb een nachtmerrie gehad. Dat ze dat beeld opnieuw gaan maken met een degen erbij is onwaarschijnlijk. Trouwens, als ze tegenwoordig een standbeeld maken, dan weet je nooit wat het voorstelt.

Laatst kwam er een kennis van ons, een beeldhouwer, over. Ik vroeg hem wat hij zo al voor beelden had gemaakt. Hij zei: "Ik heb een heel mooie gemaakt: innige liefde." Ik zei: "Projecteer dat beeld dan eens." Dat heeft hij gedaan. Het was verschrikkelijk! Het zag eruit als een soort zitzak waarboven een paar ballonnen zweefden die door een gat verbonden waren. De zak zou in die 'innige liefde' nog begrepen kunnen worden, maar dat andere, de opgeblazen zaken.....!

Ik zei: Maar maken jullie dan geen beelden meer van beroemde personen? Hij antwoordde: Dat heeft toch weinig zin of je moet een opdracht krijgen die goed betaalt. En aangezien ik aanneem dat er steeds minder beroemde personen zijn die er veel voor willen betalen om vereeuwigd te worden, neem ik aan dat standbeelden in de toekomst steeds zeldzamer zullen worden. Trouwens, het is ook helemaal niet meer nodig. Een staatsman behoeft tegenwoordig geen standbeeld meer te hebben, die staat zelf voor gek.

Ik probeer hiermee te zeggen, dat je altijd een relatie zult vinden tussen de toekomstdroom en het heden. Er zijn een paar controles die je gemakkelijk kunt uitvoeren.

Kijk, als je in de toekomst droomt en je droomt dat één keer, nu ja, dan kun je dat bijna vergeten. Maar als je dat nu drie of vier keer droomt en er zit steeds hetzelfde element bij, dan moet je heel goed kijken: wat zit erin dat ik mij herinner dat ook op aarde bestaat. Neem dat erbij en je komt een heel eind verder.

Symbooldromen zijn natuurlijk veel gemakkelijker. Als je een symbooldroom hebt, dan kun je daar verleden of toekomst van maken of een geeste-

lijke beleving precies zoals je wilt. Dat ligt aan de manier waarop je het uitlegt. Zo ongeveer, dat je van de bijbel alles kunt maken als je het maar op een bepaalde manier uitlegt. Ik vind het zo typisch. Als je een islamiet het Oude Testament hoort uitleggen, dan geeft het hem het recht om een hekel te hebben aan de joden.

De joden leggen het Oude Testamen zo uit dat ze daardoor het recht hebben om zich te verweren tegen alle Arabieren en islamieten.

De christenen leggen het zo uit dat zij daardoor gerechtvaardigd zijn om zich boven beide andere partijen verheven te achten.

Mag ik een opmerking maken? Vindt u het eigenlijk niet stom van Begin dat hij de Golanhoogte onder burgerlijk bestuur heeft geplaatst? Hij had het toch al. Had daar een militair laten zitten, dan had niemand wat gezegd. Nu heeft hij een hoop besognes voor niets. Kijk, dat had hij misschien ook kunnen voorzien.

Er zijn ook andere dingen die je kunt voorzien. Je kunt b.v. voorzien dat er binnenkort grote veranderingen komen in China. Dat zie ik nu al aankomen. Het is bijna zeker dat dat gebeurt. Welke kant gaat het uit? Natuurlijk weer een beetje naar de dogmatische kant. Want de heersende kaste voelt zich bedreigd door het al te zakelijk denken van de volgelingen. Dat is ook begrijpelijk, want als je in een partij zit, dan weet je van zaken niets af. En als je dan een zakenman ontmoet die zegt dat je ideologie niet klopt, dan moet je uitkijken; dan ben je je baan kwijt en je aanzien.

Wat gaat er in de natuur gebeuren? Een paar dingen zijn altijd zeker. Het zal van de zomer wel regenen in Nederland. Of: er zal een aardbeving komen. Hoeveel zijn er niet per jaar? Gemiddeld 1400 aardbevingen of meer. Dan kun je ook nog spreken van vulkanische uitbarstingen, als je maar niet zegt waar. Vulkanen genoeg. Er zal heus wel één werken. Dat is allemaal een vage manier van vooruitzien.

Maar als u nu wilt proberen om de relatie tussen het heden, de werkelijkheid waarin u vandaag leeft, en morgen in de tijd beter te zien, dan zult u toch moeten uitgaan van zaken die te precisiëren zijn. U zult ook moeten uitgaan van gegevens die controleerbaar zijn. Dus kunnen we zeggen:

Wanneer ik bereid ben mijn droom omtrent de toekomst voortdurend te toetsen aan de werkelijkheid van het heden, kan ik een deel van het toekomstig gebeuren voorzien. Ik kan namelijk een situatie voorzien, maar niet de manier waarop ze ontstaat.

Kijk naar de economie. Die is met alle deskundigen in een toestand gekomen waarvan niemand meer weet hoe ze is ontstaan. Dat is maar goed ook, want anders zouden ze meer kopers moeten oproepen en zouden ze misschien voor R.K. of Anglikaans worden aangezien.

Dus, beste vrienden, eeuwigheid omvat de tijd. Wij kunnen de tijd alleen in een rechtlijnige ontwikkeling overzien. Afwijkingen door beslissingen of gebeurtenissen kunnen we daarbij niet geheel uitsluiten. Daarmee krijgen we nooit een onfeilbaar toekomstbeeld. Onthoudt u dat als u naar de helderziende gaat en hij heeft het over 'de zwarte man die uw pad zal kruisen'.

In de eerste plaat kan hij ook blond zijn In de tweede plaats is het misschien een pastoor of een neger. Misschien kruist hij uw pad niet, maar loopt hij een eindje met u op. Dat kun je nooit zeker weten. Altijd voorzichtig zijn met die dingen, als u zelf met de toekomst bezig bent, want niets van wat u veronderstelt behoeft waar te worden. Maar de gegevens die controleerbaar zijn op dit ogenblik t.a.v. waarschijnlijkheid geven u een zeker inzicht in datgene wat waar kan worden.

Wat heb ik verder nog te zeggen over de tijd en de eeuwigheid?
Laten we het maar heel simpel houden.

1. U moet leven met wat u vandaag bent. Ook als u denkt dat u in werkelijkheid anders bent.
2. U moet streven op grond van datgene wat vandaag denkbaar en mogelijk is en niet alleen op grond van uw dromen, ideeën of wensen.
3. Als u iets van de toekomst ziet, moet u eerst eens nagaan, of dat gezien de feiten van vandaag ook denkbaar is. Zelfs dan moet u er alleen op rekenen, maar er niet op vertrouwen.

Ik meen, dat ik daarmee mijn bijdrage in ruime mate geleverd heb. Misschien vindt u dat ik u alleen maar een poets heb geleverd. Dat was niet mijn bedoeling.

--:-

IK BEN.

Ik ben. Ik besta. Ik leef. Want ik ken de wereld. Door de wereld ken ik pijn, ken ik vreugde.

Voor mij lichten de sterren. Voor mij gaat de zon op. Voor mij gaat de maan onder. En wanneer ik niet meer ben, dan is dat alles geblust.

Als er een God is en ik sterf, sterft voor mij die God met mij. Maar ik ben. En aangezien een God niet sterven kan, kan ik niet sterven. Daarom zal ik zijn.

Wat ik ben dat weet ik zelf niet. Waarom ik ben dat kan ik alleen maar vermoeden. Maar ik kan leven. Ik kan de dag proeven. Ik kan de nacht door sluimeren. Ik kan de vreugde kennen van de jeugd en misschien de wat moede verzadiging van de ouderdom.

Ik kan gaan door de velden van het Elyseum.

Ik kan gaan door de donkere grotten van de duisternis, maar ik zal altijd zijn. Ik zal bestaan. Want zolang ik weet dat ik ben, ben ik.

Het is mijn besef dat mij doet zijn. En daar ik besef dat ik ben, kan ik waarlijk oprecht zeggen: Ik besta. Ik leef. Ik ben. Ik zal zo zijn totdat alle zijn is uitgeblust en er geen gedachte meer overblijft en geen erkenning meer denkbaar is. Pas dan zal ik niet meer bestaan zoals ik ben.

Toch vraag ik mij af: zal ik ook dan niet - anders misschien - zijn?

:--:-: